

УДК 336.226.322:658.27

Артюх Оксана Валентинівна

д. е. н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Одеський національний економічний університет (Україна)

Тонгобаш Тетяна Дмитрівна

студентка 42 групи факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій,
Одеський національний економічний університет (Україна)

БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ ПДВ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ: ОГЛЯД НОРМАТИВНИХ ВИМОГ

JEL classification: M410; M480

Формування повної та достовірної інформації про діяльність підприємства для внутрішніх та зовнішніх користувачів є головним завданням бухгалтерського та податкового обліку. Важливою складовою цієї облікової інформації є податкова інформація щодо операцій з основними засобами, оскільки основну частину активів на підприємствах, зазвичай, становлять саме вони та мають великий вплив на показники діяльності підприємства. Але на практиці виникає багато питань стосовно податкового обліку основних засобів. Одним із таких проблемних аспектів є визначення податку на додану вартість (ПДВ) операцій з основними засобами.

ПДВ є одним із основних наповнювачів бюджету України з одного боку, а, з іншого, – найпроблемнішим з усіх податків як з точки зору його обліку, так і з позицій його адміністрування. Вітчизняна практика свідчить про те, що в обліку розрахунків з ПДВ виникає багато питань, непорозумінь та суперечностей щодо правильного застосування норм, визнання в обліку сум податкового зобов'язання та кредиту, порядку їх відображення та сплати тощо [1].

Теоретичні основи ПДВ, проблемні аспекти його справляння при здійсненні операцій з основними засобами, висвітлення нетипових операцій при нарахуванні ПДВ досліджували багато науковців, серед яких: О. Амоша, В. Буряковський, В. Волканов, Д. Дяковський, О. Малишкін, Г. Пухальська, О. Петрик, О. Редько та інші фахівці. Проте методологічні аспекти обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з ПДВ недостатньо досліджено, що і обумовлює доцільність подальшого наукового пошуку у цьому напрямку.

Порядок нарахування та сплати ПДВ, його адміністрування, регулюється вимогами Податкового кодексу України (ПКУ), за яким база оподаткування ПДВ має різні алгоритми визначення залежно від виду операцій з основними засобами.

Так, при здійсненні операцій з придбання основних засобів сума ПДВ включається до податкового кредиту (крім випадків, коли постачальник не є платником ПДВ або підприємство знаходиться на спрощеній системі оподаткування за ставкою 5%) згідно з п. 198.1 ст. 198 ПКУ. Такий податковий кредит має підтверджуватися податковою накладною, зареєстрованою в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН). Датою збільшення податкового кредиту є дата здійснення першої з подій: дата перерахування передоплати за об'єкт основного засобу або дата його отримання. При цьому база оподаткування визначається виходячи з їх договірної вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів, але при постачанні необоротних активів не може бути нижче балансової вартості за даними бухгалтерського обліку, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів – виходячи із звичайної ціни [2]).

Якщо основні засоби придбано для використання в неоподатковуваних операціях чи в негосподарській діяльності, «вхідний» ПДВ необхідно компенсувати податковими зобов'язаннями. Для основних засобів, які ввозяться на митну територію України, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті й включаються до ціни товарів. При безоплатному імпорті основних засобів право на податковий кредит з ПДВ у сумі податкових зобов'язань, сплачених на митниці, виникає в загальному порядку. У спеціальній обліковій літературі цьому питанню приділено недостатньо уваги. Можливо однією із причин є те, що порядок стягнення

ПДВ на імпорт регулюється не ПКУ, а Митним кодексом України.

У випадку постачання основних засобів за договорами фінансового лізингу базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість, але не нижче ціни придбання об'єкта лізингу. При постачанні товарів за договорами фінансового лізингу, які було повернуто лізингоодержувачем, не зареєстрованим як платник податку у зв'язку з невиконанням умов такого договору, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів.

За нормами пп. 14.1.202 п. 14.1 ст. 14 ПКУ передача об'єктів основних засобів до статутного фонду відповідає операції поставки, оскільки відбувається перехід права власності на об'єкти, а отже, підлягає обкладенню ПДВ. Тому інвестор при передачі основних засобів до статутного фонду повинен нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ, виходячи зі звичайної ціни.

У податковому обліку операції з ліквідації основних засобів з ініціативи власника вважаються операціями з постачання згідно з пп. 14.1.191 п.14.1 ст. 14 ПКУ. При цьому виникає податкове зобов'язання з ПДВ, яке має бути нараховане на вартість ліквідованого об'єкта, оціненого за звичайними цінами, але не нижче балансової вартості на момент ліквідації.

Відповідно до п. 189.9 ст. 189 ПКУ податкове зобов'язання з ПДВ не нараховується якщо основні засоби ліквідуються у зв'язку з їх знищенням або руйнуванням внаслідок дії обставин непереборної сили, в інших випадках, коли така ліквідація здійснюється без згоди платника податку, у тому числі в разі викрадення основних виробничих або невикористовуваних засобів, що підтверджується відповідно до законодавства або коли платник податку подає контролюючому органу відповідний документ про знищення, розібрання або перетворення основних виробничих або невикористовуваних засобів у інший спосіб, внаслідок чого вони не можуть використовуватися за первісним призначенням [2].

Таким чином, необхідно зазначити, що визначення бази оподаткування операцій з основними засобами є складним механізмом, який потребує додаткового вивчення. Огляд нормативних вимог показує, що для різних видів господарських операцій з основними засобами в частині бази оподаткування ПДВ застосовується особливий алгоритм, який передбачає виконання трудомістких розрахунків від платників податку, ведення первинної документації та облікових регістрів у податковій сфері по операціям з основними засобами.

Тому уявляється важливим проводити подальші дослідження у напрямку уніфікації нормативних підходів до визначення бази оподаткування операцій з основними засобами, спрощення податкових розрахунків та документування.

Література

1. Артюх О. В., Топольницька Н. Д. *Фінансовий контроль податку на додану вартість: питання оптимізації*. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 8. Ч. 1. С. 8–11.
2. *Податковий кодекс України* : Закон, Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.04.2021).

УДК 657.6 : 336.777.7

Волчек Руслан Миколайович

*к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

Москалюк Ганна Олександрівна

*к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ ВІДОБРАЖЕНИХ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

JEL classification: M420

Поступове зростання обсягів звітування вітчизняними підприємствами, що набули суспільного інтересу, та середніми підприємствами за міжнародними стандартами фінансової звітності обумовило підвищення вимог до складання їхньої фінансової звітності. Це, у свою чергу,